

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (devátého senátu)

1. června 2017¹

„Řízení o předběžné otázce — Postup proti opožděným platbám v obchodních transakcích — Směrnice 2011/7/EU — Smlouvy o nájmu nebytových prostor na dobu neurčitou — Opožděná platba nájmu — Smlouvy uzavřené před uplynutím lhůty pro provedení této směrnice — Vnitrostátní právní úprava — Vyloučení takových smluv z časové působnosti uvedené směrnice“

Ve věci C-330/16,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Sądu Okręgowego w Warszawie (Krajský soud ve Varšavě, Polsko) ze dne 16. května 2016, došlým Soudnímu dvoru dne 10. června 2016, v řízení

Piotr Zarski

proti

Andrzej Stadnickému,

SOUDNÍ DVŮR (devátý senát),

ve složení E. Juhász, předseda senátu, C. Vajda a C. Lycourgos (zpravodaj), soudci,

generální advokát: M. Bobek,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za P. Zarského B. Stankiewiczem a Z. Korsakem, jakož i A. Ostrowskou-Maciąg, radcy prawni,
- za polskou vládu B. Majczynou, jako zmocněncem,
- za španělskou vládu M. A. Sampol Pucurullem, jako zmocněncem,
- za Evropskou komisi M. Patakia a A. C. Becker, jakož i J. Szczodrowskim, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

¹ — Jednací jazyk: polština.

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 1 odst. 1, čl. 2 bodu 1, jakož i článku 3, článku 6, článku 8 a čl. 12 odst. 4 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU ze dne 16. února 2011 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích (Úř. věst. 2011, L 48, s. 1).
- 2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi Piotrem Zarskim a Andrzejem Stadnickim ve věci náhrady nákladů spojených s vymáháním pohledávky vynaložených P. Zarskim v souvislosti s vymáháním dlužného nájemného od A. Stadnického.

Právní rámec

Unijní právo

Směrnice 2000/35/ES

- 3 Článek 6 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/35/ES ze dne 29. června 2000 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích (Úř. věst. 2000, L 200, s. 35; Zvl. vyd. 17/001, s. 226), uvádí:

„Při provedení této směrnice mohou členské státy vyloučit:

[...]

b) smlouvy, které byly uzavřeny před 8. srpnem 2002 [...]"

Směrnice 2011/7

- 4 V bodě 12 odůvodnění směrnice 2011/7 se uvádí:

„Opožděná platba představuje porušení smlouvy, které je v mnoha členských státech pro dlužníky finančně přitažlivé vzhledem k nízkým nebo žádným úrokům z prodlení nebo pomalému řízení k dosažení nápravy. Je nezbytné změnit tento trend a od opožděných plateb odrazovat, a proto je nezbytná rozhodná změna ve prospěch kultury včasné platby včetně ustanovení, že vyloučení nároku na účtování úroků by mělo být vždy považováno za hrubě nespravedlivou smluvní podmínku nebo praxi. Součástí této změny by mělo být rovněž zavedení konkrétních ustanovení o lhůtách splatnosti a o náhradách věřitelům za vzniklé náklady a mimo jiné ustanovení o tom, že vyloučení nároku na náhradu nákladů spojených s vymáháním by mělo být považováno za hrubě nespravedlivé, neprokáže-li se něco jiného.“

- 5 Podle čl. 1 odst. 1 směrnice 2011/7:

„Cílem této směrnice je boj proti opožděným platbám v obchodních transakcích s cílem zajistit řádné fungování vnitřního trhu, a tím podpořit konkurenceschopnost podniků, a zejména malých a středních podniků.“

6 Článek 2 této směrnice stanoví:

„Pro účely této směrnice se rozumí:

- 1) ‚obchodní transakcí‘ transakce mezi podniky nebo mezi podniky a orgány veřejné moci, která vede k dodání zboží nebo poskytnutí služeb za úplatu;

[...]“

7 Článek 6 směrnice 2011/7, nadepsaný „Náhrada nákladů spojených s vymáháním“, stanoví:

„1. Členské státy zajistí, že v případech, kdy má být v obchodních transakcích podle článku 3 nebo 4 zaplacen úrok z prodlení, má věřitel nárok obdržet od dlužníka alespoň pevnou částku ve výši 40 [eur].

2. Členské státy zajistí, že pevná částka uvedená v odstavci 1 je splatná bez nutnosti upomínky a představuje náhradu vlastních nákladů věřitele spojených s vymáháním.

3. Věřitel má nárok obdržet od dlužníka kromě pevné částky uvedené v odstavci 1 přiměřenou náhradu za veškeré náklady spojené s vymáháním, které tuto pevnou částku přesahují a které mu vznikly v souvislosti s opožděnou platbou dlužníka. Mezi tyto náklady by mohly patřit mimo jiné výdaje za pověření advokáta či za využití služeb společnosti vymáhající pohledávky.“

8 Článek 12 odst. 4 uvedené směrnice stanoví:

„Při provedení této směrnice se členské státy rozhodnou, zda vyloučí smlouvy, které byly uzavřeny před 16. březnem 2013.“

9 Článek 13 první pododstavec téže směrnice stanoví:

„Směrnice 2000/35/ES se zrušuje s účinkem od 16. března 2013, aniž jsou dotčeny povinnosti členských států týkající se lhůty pro provedení uvedené směrnice ve vnitrostátním právu a její používání. Nadále se však vztahuje na smlouvy uzavřené před uvedeným dnem, pro něž se nepoužije tato směrnice na základě čl. 12 odst. 4.“

Polské právo

- 10 Směrnice 2011/7 byla provedena do polského právního řádu zákonem ze dne 8. března 2013 o platebních lhůtách v obchodních transakcích (dále jen „zákon ze dne 8. března 2013“), který nabyl účinnosti dne 28. dubna 2013 a který zrušil zákon ze dne 12. června 2003 o platebních lhůtách v obchodních transakcích.

11 Článek 4 zákona ze dne 8. března 2013 stanoví:

„Pro účely tohoto zákona se

obchodní transakcí rozumí smlouva, jejímž předmětem je úplatné dodání zboží nebo úplatné poskytnutí služby, pokud ji strany uvedené v článku 2 uzavírají v souvislosti s výkonem své hospodářské činnosti;

[...]“

12 Ustanovení článku 10 uvedeného zákona zní:

„1. Věřitel má ode dne, kdy mu náleží úrok uvedený v čl. 7 odst. 1 nebo čl. 8 odst. 1, nárok, aby mu dlužník bez vyzvání zaplatil protihodnotu částky 40 eur v [polských zlotých] PLN podle středního kurzu Polské centrální banky k poslednímu pracovnímu dni měsíce, který předchází měsíci, kdy se peněžité plnění stalo vymahatelným, jako náhradu nákladů spojených s vymáháním.

2. Věřitel má kromě částky uvedené v odstavci 1 nárok na náhradu nákladů spojených s vymáháním v odůvodněné výši, které tuto částku převyšují.

3. Nárok na částku uvedenou v odstavci 1 náleží za obchodní transakci s výhradou čl. 11 odst. 2 bodu 2.“

13 Článek 15 zákona ze dne 8. března 2013 stanoví:

„1. Na obchodní transakce uzavřené před nabytím účinnosti zákona se použijí dosavadní předpisy.

[...]“

14 Na rozdíl od čl. 10 odst. 1 zákona ze dne 8. března 2013 žádné ustanovení zákona ze dne 12. června 2003 o platebních lhůtách v obchodních transakcích neupravovalo právo věřitele požadovat paušální náhradu nákladů, které vynaložil na vymáhání, ve výši 40 eur.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

15 Účastníci sporu v původním řízení jsou podnikatelé, kteří dne 20. září 2010 uzavřeli smlouvu o nájmu na dobu neurčitou, na základě které přenechal pronajímatel, P. Zarski, nájemci, A. Stadnickému, k užívání své kancelářské prostory za úhradu nájemného. Pronajímatel požaduje po nájemci zaplacení paušální částky ve výši 40 eur jako náhradu nákladů spojených s vymáháním opožděných plateb nájemného za období od 9. dubna 2014 do února 2015.

16 Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy (obvodní soud ve Varšavě, Polsko) zamítl žalobu P. Zarského, založenou na čl. 10 odst. 1 zákona ze dne 8. března 2013 z důvodu, že podle článku 15 tohoto zákona se toto ustanovení nepoužije na smlouvy uzavřené před 28. dubnem 2013. P. Zarski se proti tomuto rozhodnutí odvolal k předkládajícímu soudu.

17 Tento soud si nejprve klade otázku, zda nájem prostor představuje službu ve smyslu čl. 2 bodu 1 a článku 3 směrnice 2011/7.

18 V případě kladné odpovědi na první otázku má předkládající soud pochybnosti o tom, zda je v případě nájemní smlouvy na dobu neurčitou třeba za obchodní transakci považovat nájemní smlouvu nebo jednotlivou zvláštní a samostatnou „transakci“ v podobě každé platby nájemného. Podle předkládajícího soudu taková smlouva sestává z řady plnění tvořících sled obchodních transakcí. Zákon ze dne 8. března 2013 zajisté omezuje obchodní transakce na smlouvy. Přetrvávají však pochybnosti o tom, zda normotvůrce Evropské unie chrání právní jednání, jakým je smlouva, nebo i „ekonomické jednání hospodářského subjektu“, jakým je platba, která představuje protiplnění za dodání zboží nebo poskytnutí služeb.

19 Podle předkládajícího soudu vyplývá z čl. 2 bodu 1 směrnice 2011/7, že každá smlouva je obchodní transakcí, avšak ne každá obchodní transakce je nutně smlouvou. Několik jednotlivých obchodních transakcí tak může vycházet z jediné rámcové smlouvy. Kromě toho ochrana práva věřitele na včasnou platbu v obchodních transakcích podněcuje k tomu, aby se uvedená ochrana neomezovala jen na smlouvy, ale vztahovala se i na obchodní operace.

- 20 Má-li být pojem „obchodní transakce“ chápán jako jednotlivá a samostatná transakce v podobě každé platby nájemného, klade si předkládající soud otázku, zda mohou členské státy na základě čl. 12 odst. 4 směrnice 2011/7 vyloučit použití této směrnice na nájemní smlouvy uzavřené před 16. březnem 2013, když k opožděným platbám nájemného dochází až po tomto dni.
- 21 Předkládající soud podotýká, že čl. 12 odst. 4 uvedené směrnice používá pojem „smlouva“, a nikoli pojem „transakce“, kdežto v mnoha jiných ustanoveních se objevuje pojem „transakce“. Má nicméně za to, že přetrvávají pochybnosti, pokud jde o otázku, zda cílem směrnice 2011/7 není chránit jednotlivé trvalé či opakující se závazkové vztahy, a tedy by při výkladu čl. 12 odst. 4 této směrnice neměla být upřednostněna zásada okamžité použitelnosti nového práva.
- 22 Za těchto podmínek se Sąd Okręgowy w Warszawie (krajský soud ve Varšavě, Polsko) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:
- „1) Je pronájem prostor službou ve smyslu čl. 2 bodu 1 a článku 3 (jakož i bodů 2, 3, 7, 11, 18 a 23 odůvodnění) směrnice 2011/7?
- 2) Je-li odpověď na první otázku kladná, je – v případě uzavření nájemní smlouvy na dobu neurčitou – obchodní transakcí ve smyslu čl. 1 odst. 1, čl. 2 bodu 1 a článků 3, 6 a 8 (jakož i bodů 1, 3, 4, 8, 9, 26, 35 odůvodnění) směrnice 2011/7 nájemní smlouva, nebo jednotlivá zvláště posuzovaná ‚transakce‘ v podobě každé platby nájemného za poskytnutí prostor a přístupu k rozvodným sítím?
- 3) V případě, že podle odpovědi na druhou otázku je obchodní transakcí každá platba nájmu za poskytnutí prostor a přístupu k rozvodným sítím, musí být čl. 1 odst. 1, čl. 2 bod 1 a čl. 12 odst. 4 (jakož i bod 3 odůvodnění) směrnice 2011/7 vykládány v tom smyslu, že členské státy mohou vyloučit použití [uvedené] směrnice na nájemní smlouvy uzavřené před 16. březnem 2013, když k opožděným platbám nájemného dochází až po tomto dni?“

K předběžným otázkám

Ke druhé a třetí otázce

- 23 Podstatou druhé a třetí předběžné otázky předkládajícího soudu, jimiž je třeba se zabývat nejprve a společně, je, zda čl. 12 odst. 4 směrnice 2011/7 musí být vykládán v tom smyslu, že členské státy mohou vyloučit z oblasti působnosti této směrnice opožděné platby při plnění smlouvy uzavřené před 16. březnem 2013, i když k těmto opožděním dochází po tomto datu nebo jestliže tyto platby představují obchodní transakce, které musejí nutně spadat do časové působnosti uvedené směrnice.
- 24 Článek 12 odst. 4 směrnice 2011/7 umožňuje členským státům rozhodnout při provádění této směrnice, zda chtějí vyloučit z oblasti její působnosti smlouvy uzavřené před 16. březnem 2013.
- 25 Je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury z požadavků jak jednotného používání unijního práva, tak zásady rovnosti vyplývá, že znění ustanovení unijního práva, které výslovně neodkazuje na právo členských států za účelem vymezení smyslu a rozsahu tohoto ustanovení, musí být zpravidla vykládáno autonomním a jednotným způsobem v celé Unii (rozsudek ze dne 18. října 2016, Nikiforidis, C-135/15, EU:C:2016:774, bod 28 a citovaná judikatura).
- 26 Vzhledem k tomu, že článek 12 odst. 4 směrnice 2011/7 neobsahuje žádný odkaz na právo členských států, je tedy třeba jej vykládat autonomním a jednotným způsobem. Jednotný výklad je třeba nalézt s přihlédnutím ke znění tohoto ustanovení, kontextu, jehož je součástí, a cíli sledovanému touto směrnicí (rozsudek ze dne 10. listopadu 2016, Kovalkovas, C-477/16 PPU, EU:C:2016:861, bod 33).

- 27 Pokud jde o znění čl. 12 odst. 4 směrnice 2011/7, je třeba podotknout, že normotvůrce Unie používá výraz „smlouvy, které byly uzavřeny“, a nikoli výraz „obchodní transakce“, použitý v jiných ustanoveních této směrnice.
- 28 Tedy není nutné v rámci této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce určit, zda pojem „obchodní transakce“ může znamenat, jak patrně naznačuje předkládající soud, způsoby plnění smlouvy, postačí konstatovat, že normotvůrce Unie v každém případě dbal na to, aby tento výraz nepoužil při vymezování rozsahu možnosti přiznané členským státům v čl. 12 odst. 4 směrnice 2011/7.
- 29 Posouzení znění tohoto ustanovení tedy vede k závěru, že tím, že normotvůrce Unie použil výrazu „smlouvy uzavřené“, zamýšlel umožnit členským státům vyjmout v plném rozsahu z oblasti působnosti směrnice 2011/7 smluvní vztahy uzavřené před 16. březnem 2013, včetně účinků, které vyplývají z uvedených smluvních vztahů a projeví se po tomto dni.
- 30 Tento výklad je podpořen kontextem dotčeného ustanovení a konkrétně oblastí působnosti článku 13 směrnice 2011/7.
- 31 Uvedený článek 13 totiž zrušuje směrnici 2000/35 s účinkem od 16. března 2013, stanoví ovšem, že se tato směrnice nicméně nadále vztahuje na smlouvy uzavřené před uvedeným dnem, pro něž se směrnice 2011/7 nepoužije na základě jejího čl. 12 odst. 4.
- 32 Z toho vyplývá, že pokud členský stát využil možnosti, která mu je přiznána v čl. 12 odst. 4 směrnice 2011/7, řídí se smlouvy uzavřené před 16. březnem 2013 i nadále s výhradou čl. 6 odst. 3 písm. b) směrnice 2000/35 touto posledně uvedenou směrnicí, a to včetně jejich budoucích účinků, navzdory tomu, že posledně uvedená směrnice je v zásadě od téhož dne zrušena. V tomto případě se směrnice 2011/7 nemůže použít na účinky takových smluv, které nastaly po 16. březnu 2013, neboť tyto účinky nemohou spadat současně pod ustanovení směrnice 2000/35 a směrnice 2011/7.
- 33 Z výše uvedeného vyplývá, že spory týkající se plateb splatných po 16. březnu 2013 nemohou spadat pod ustanovení směrnice 2011/7, jestliže smlouva, na jejímž základě mají být tyto platby poskytovány, byla uzavřena před tímto dnem, a pokud dotčený členský stát využil možnosti stanovené v čl. 12 odst. 4 směrnice 2011/7.
- 34 Na druhou a třetí otázku je tudíž třeba odpovědět tak, že čl. 12 odst. 4 směrnice 2011/7 musí být vykládán v tom smyslu, že členské státy mohou vyloučit z oblasti působnosti této směrnice opožděné platby při plnění smlouvy uzavřené před 16. březnem 2013, i když k těmto opožděním dochází po tomto dni.

K první otázce

- 35 S ohledem na odpověď na druhou a třetí otázku není namístě odpovídat na první otázku.
- 36 Vzhledem k tomu, že smlouva dotčená ve věci v původním řízení byla uzavřena před 16. březnem 2013 a že Polská republika využila možnosti stanovené v čl. 12 odst. 4 směrnice 2011/7, nemůže uvedená smlouva spadat do časové působnosti této směrnice, takže není třeba určit, zda musí být vyloučena i z věcné působnosti této směrnice.

K nákladům řízení

- ³⁷ Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (devátý senát) rozhodl takto:

Článek 12 odst. 4 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU ze dne 16. února 2011 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích musí být vykládán v tom smyslu, že členské státy mohou vyloučit z oblasti působnosti této směrnice opožděné platby při plnění smlouvy uzavřené před 16. březnem 2013, i když k těmto opožděním dochází po tomto dni.

Podpisy.